

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ת"צ 33768-08-19 המועצה הישראלית לצרכנות ואח' נ' מנורה מבטחים ביטוח בע"מ ואח'

תיק חיצוני:

לפני כבוד השופטת איריס רבינוביץ ברון

מבקשים

1. המועצה הישראלית לצרכנות על ידי ב"כ גיל רון, קינן ושות' עורכי דין
2. אדיר נזרי על ידי ב"כ גיל רון, קינן ושות' עורכי דין וכן על ידי ב"כ עורך דין (רו"ח) סימון אלישקוב וכן על ידי ב"כ שחר כהן ושות', עורכי דין

נגד

משיבות

1. מנורה מבטחים ביטוח בע"מ על ידי ב"כ עוה"ד ניר קהת והלל סגל ממשרד ארנון, תדמור-לוי
2. כלל חברה לביטוח בע"מ על ידי ב"כ עוה"ד אביאל פלינט ואח' ממשרד מטרי, מאירי, וכט ושות'
3. שומרה חב' לביטוח בע"מ
4. הפניקס חברה לביטוח בע"מ על ידי ב"כ עוה"ד ניר קהת והלל סגל ממשרד ארנון, תדמור לוי
5. איי.די.איי. חברה לביטוח בע"מ על ידי ב"כ עוה"ד חגית בלייברג ואו אלעד שרעבי ממשרד גולדפרב גרוס זליגמן ושות'

החלטה

- 1 לפניי בקשה לאישור תובענה ייצוגית אשר הוגשה על ידי המבקשים, המועצה הישראלית לצרכנות
- 2 ומר אדיר נזרי (להלן: "המבקשים"), כנגד המשיבות, מנורה מבטחים ביטוח בע"מ, כלל חברה
- 3 לביטוח בע"מ, שומרה חברה לביטוח בע"מ, הפניקס חברה לביטוח בע"מ ואיי.די.איי. חברה לביטוח
- 4 בע"מ (להלן: "המשיבות").
- 5 עניינה של הבקשה לאישור התובענה כייצוגית, בתמצית, בטענה כי במקרים של גניבה או אובדן
- 6 גמור של כלי רכב שהיו מבוטחים בביטוח מקיף וקיבלו תגמולי ביטוח בגין אובדן גמור, המשיבות

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ת"צ 33768-08-19 המועצה הישראלית לצרכנות ואח' נ' מנורה מבטחים ביטוח בע"מ ואח'

תיק חיצוני:

1 אינן מחזירות למבטחים את החלק היחסי של התשלומים בגין כתבי השירות הנלווים לפוליסה,
2 עבור יתרת התקופה שנותרה.

3 **רקע**

4 1. ביום 15.8.2019 הגישו המבקשים כתב תביעה, יחד עם בקשה לאישור התובענה כתובענה
5 ייצוגית (להלן: "בקשת האישור").

6 2. המבקשים עותרים כי התובענה תוגש בשם כל אדם שרכש מהמשיבות שירותים במסגרת כתב
7 שירות, כהגדרתו בסעיף 40 לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א – 1981
8 (להלן: "חוק הפיקוח"), אשר הרכב שבגינו הוצא כתב השירות נגב או שנגרם לו אבדן גמור
9 (לרבות אובדן כהלכה) והוא לא קיבל החזר של החלק היחסי של דמי הביטוח (פרמיה), בגין
10 תקופת ההתקשרות בכתב השירות שנותרה לאחר האירוע. כל זאת, ביחס לתקופת שירות
11 שחלה, כולה או חלקה, החל משבע שנים לפני הגשת בקשה זו ועד הגשת התביעה הייצוגית
12 לאחר אישורה. לחלופין, בית המשפט התבקש לקבוע הגדרה אחרת לקבוצה.
13 המבקשים עותרים לקבוע כי אלו יהיו הסעדים בתובענה הייצוגית: ביטול התניות בכתבי
14 השירות השוללות את זכות המבטחים להשבת דמי הביטוח במקרה של ביטול כתב השירות;
15 חיוב המשיבות להשיב לחברי הקבוצה את החלק היחסי של דמי הביטוח ששולמו בגין התקופה
16 שאחרי ביטול כתב השירות, בתוספת הפרשי הצמדה וריבית; חיוב המשיבות להשיב בעתיד
17 את החלק היחסי של דמי הביטוח ששולמו בגין התקופה שאחרי ביטול כתב השירות, מכל סיבה
18 שהיא; למנות בעל תפקיד שיפקח על ביצוע פסק הדין, כל סעד אחר לטובת הקבוצה או לטובת
19 הציבור בהתאם לסעיף 20(ג) לחוק תובענות ייצוגיות.

20 3. ביום 22.1.2020 הגישה איי.די.איי חברה לביטוח בע"מ (להלן: "משיבה 5") תשובה לבקשת
21 האישור; ביום 17.5.2020 הגישה כלל חברה לביטוח בע"מ (להלן: "משיבה 2") תשובה לבקשת
22 האישור; ביום 17.7.2020 הגישו משיבות 1, 3 ו-4 תשובה משותפת לבקשת האישור; ביום
23 16.9.2020 הגישו המבקשים תגובה לתשובות לבקשת האישור.

24 4. ישיבת קדם משפט ראשונה התקיימה בפניי ביום 24.9.2020.

25 5. בהחלטת בית המשפט מיום 24.11.2020 נקבע כי יש לקבל את עמדת הממונה על שוק ההון,
26 ביטוח וחסכון (להלן: "המאסדר") ביחס לסוגיות המתעוררות במסגרת הדיון בבקשת
27 האישור.

28 6. ביום 14.2.2021 הוגשה עמדת המאסדר - רשות שוק ההון ביטוח וחסכון. בעמדת המאסדר
29 הובאה עמדתו לפיה, בתמצית, בהתאם להוראות חוק הפיקוח, כתב שירות הוא מסמך נלווה
30 לפוליסת ביטוח ועל כן קיומו מותנה בקיומה של פוליסת ביטוח תקפה; שאלת הזכאות להחזר
31 יחסי מגובה הפרמיה שנגבתה עבור כתב השירות במקרה של מיצוי הפוליסה, תלויה בהסכמות

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ת"צ 33768-08-19 המועצה הישראלית לצרכנות ואח' נ' מנורה מבטחים ביטוח בע"מ ואח'

תיק חיצוני:

- 1 שבין הצדדים לעניין זה, אשר מעוגנות בהוראות כתב השירות ובהוראות הפוליסה שכתב
2 השירות נלווה אליה; וכי בהעדר הסדרה מפורשת - על חברת הביטוח להשיב את החלק היחסי
3 של התשלום בגין יתרת התקופה או לאפשר לעשות במהלכה שימוש בכתב השירות לרכב אחר
4 (להלן: "עמדת המאסדר").
- 5 7. בישיבת קדם משפט שהתקיימה ביום 9.1.2022. הסכימו המבקשים והמשיבות 1 - 4, לוותר על
6 חקירות בתיק. ביחס למשיבה 5 נקבע כי תמסור הודעה בעניין החקירות. המשיבה 5 הודיעה כי
7 היא מבקשת לקיים חקירות בתיק.
- 8 8. בהחלטת בית המשפט מיום 2.2.2022 הובא לידיעת היועמ"ש מצב הדברים לפיו הבקשה
9 לאישור תובענה ייצוגית הוגשה על ידי המועצה הישראלית לצרכנות, חברה ממשלתית,
10 בהתבסס על עמדתה המשפטית בסוגיות נשוא התובענה. ואילו המאסדר, שהגיש עמדתו לתיק
11 בהתאם להחלטת בית המשפט, מחזיק, ככל הנראה, בעמדה משפטית שונה. כמו כן, ניתנה
12 הודעה בהתאם להוראות סעיף 20 לחוק החוזים האחידים, על כך שנטענת בתיק זה טענת תנאי
13 מקפח בחוזה אחיד.
- 14 ביום 9.6.2022 הוגשה הודעה לפיה היועצת המשפטית לממשלה: "לא מצאה מקום
15 להתייצבותה להליך לשם הצגת עמדה מטעמה הן מן הטעם שקיומן של עמדות משפטיות שונות
16 של חברה ממשלתית ושל המאסדר, אינו מעורר קושי משפטי והן בהתאם להוראות ס' 20 לחוק
17 החוזים והמלצת הגורמים המקצועיים בעניין".
- 18 9. בישיבת ההוכחות שהתקיימה ביום 18.1.2023 נחקר המבקש 2 על ידי ב"כ משיבה 5.
19 המבקשים ויתרו על חקירת המצהירה מטעם משיבה 5.
20 10. הצדדים הגישו סיכומים בכתב.

תמצית טענות הצדדים

טענות המבקשים

- 21
22
23 11. המבקשים טוענים כי במקרה של גניבה או אובדן גמור של כלי רכב, כתבי השירות שהמשיבות
24 מוכרות ללקוחות, בטלים, וכי לפי סעיף 16(ב) לחוק חוזה הביטוח, התשמ"א-1981 (להלן: "חוק
25 חוזה הביטוח"), על המשיבות להחזיר את החלק היחסי של דמי הביטוח ששולמו או משולמים
26 בגין יתרת התקופה שנתרה.
- 27 המבקשים מוסיפים כי למבוטחים קיימת זכות להשבה גם מכוח דיני החוזים הכלליים. זאת,
28 מאחר ובמצב של גניבה או אובדן גמור, מטרת חוזה השירות סוכלה ביחס ליתרת התקופה.
29 קיימת אפוא אבחנה בין הפוליסה שמגיעה למיציג במקרה של אובדן גמור לבין כתב השירות,
30 אשר לא מוצה אלא הפך מיותר, בהעדר סיכון. זו אף עמדת המאסדר. אין לקבל את טענת
31 המשיבות כי חל סעיף 6(ד) לפוליסה התקנית (הקובע שעם שיפוי המבוטח בשל אובדן גמור לא
32 תהיה למבוטח זכות להחזר דמי ביטוח).

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ת"צ 33768-08-19 המועצה הישראלית לצרכנות ואח' נ' מנורה מבטחים ביטוח בע"מ ואח'

תיק חיצוני:

12. כתבי השירות הם מוצר ביטוחי נפרד מהביטוח המקיף מהטעמים הבאים: רשות שוק ההון ביטוח וחיסכון מחייבת חברות ביטוח לתמחר את כתבי השירות בנפרד מפוליסת הביטוח המקיף; לעיתים כתב השירות נמכר עם ביטוח צד שלישי ללא מקיף; קיימת הבחנה מהותית בין פוליסת ביטוח מקיף לבין כתב שירות; ניתן לרכוש את כתבי השירות מספקי השירות ללא ביטוח מקיף; ניתן להפעיל את פוליסת הביטוח המקיף ללא הפעלת כתב השירות, ולהיפך. לכן אין לקבל את הטענה של המשיבות לפיה חל סעיף 6(ד) לפוליסה התקנית מהטעם שכתב השירות הוא חלק בלתי נפרד מהפוליסה. אין להסיק מת"צ 8214-05-14 **מירב נ' אי.די.איי חברה לביטוח** (פורסם במאגרים, 23.8.18) להלן: "**עניין מירב**" אליו מפנות המשיבות, שכן שם נדונו שאלות אחרות שעניינן שאלת תחולת חוק איסור אפליה ואופן השיווק והמכירה.
13. בהתייחס למשיבות 1-4, המבקשים טוענים כי התניה שכללו המשיבות בכתבי השירות, לפיה במקרה של אובדן או גניבה אין זכאות להשבה בגין יתרת התקופה, מהווה תנאי מקפח בחוזה אחיד לפי חוק החוזים האחידים, התשמ"ג-1982 (להלן: "**חוק החוזים האחידים**").
- התניה אף באה בגדר החזקה שבסעיף 4(6) לחוק החוזים האחידים. סעיף 16(ב) לחוק חוזה ביטוח קובע כי יש להשיב חלק יחסי במקרה של ביטול. אין ממש בטענת המשיבות שסעיף 16(ב) אינו חל במקרה של אובדן גמור וגניבה אלא במקרה של סיכול. אמנם ההוראה בסעיף 16(ב) היא דיספוזיטיבית אך עדיין, זוהי זכות קבועה בדין והוראה המתנה עליה – מוחזקת כמקפחת. עוד נטען כי עמדת המאסדר תומכת במסקנה זו שכן בהתאם לעמדת המאסדר, בהעדר הסדרה חוזית, יש לבצע השבה בגין יתרת התקופה.
- המשיבות לא הצביעו על כל הסבר מדוע התנאי אינו מקפח, ובכלל זאת מדוע נשללת האפשרות להעביר את כתב השירות למכונית אחרת, כפי שמתאפשר במקרים אחרים, כדוגמת מקרים של מכירת רכב.
- המבקשים אף טוענים כי לא הוכח שניתן אישור של הממונה לשלול את דמי הביטוח עבור כתב השירות בגין יתרת התקופה. בכל מקרה, אישור המאסדר אינו יכול להכשיר תנאי מקפח בחוזה אחיד.
- סעיף 23(2) לחוק החוזים האחידים לא חל, שכן בניגוד לטענת המשיבות, הפוליסה התקנית וההוראה במסגרתה לפיה אין השבה במקרה של אובדן מוחלט, איננה מתייחסת לכתבי שירות. זהו מוצר ביטוחי עצמאי.
14. בהתייחס למשיבה 5, המבקשים טוענים כי סעיף 16(ב) לחוק חוזה ביטוח קובע החזר יחסי "בעד תקופה שלאחר הביטול". המשיבה 5 לא קבעה בהסכם הוראה השוללת השבה בגין יתרת התקופה במקרה של ביטול כתב השירות עקב אובדן גמור או גניבה. בהעדר הוראה כזו יש לבצע השבה. זוהי אף עמדת המאסדר. עמדת המאסדר תומכת באישור התביעה כנגד משיבה 5

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ת"צ 33768-08-19 המועצה הישראלית לצרכנות ואח' נ' מנורה מבטחים ביטוח בע"מ ואח'

תיק חיצוני:

1 יתרה מכך, בכתבי השירות של המשיבה 5 נקבע כי במקרה של ביטול כתב השירות, המבוטח
2 יהיה זכאי להחזר יחסי של התשלום, בגין התקופה שנותרה. אין לכך כל סייג בהוראה שבכתב
3 השירות. לפיכך, יש להחיל זאת גם במקרה של ביטול עקב אובדן או גניבה.
4 אין לקבל את טענת המשיבה 5 כי מפרט הפוליסה מלמד שכתב השירות הוא חלק מהפוליסה.
5 זהו נספח טכני שלא משנה ממערך הזכויות והחובות הקבועים בכתב השירות. מה גם
6 שהמשיבה 5 קבעה לכתב השירות מסמך הוראות כלליות עצמאי הכולל הוראות ביטול. אין
7 הגיון בטענה שאת ההוראה המשלימה למקרים של אובדן גמור או גניבה יש למצוא בפוליסה.
8 אין לקבל את טענת המשיבה 5 כי לא ניתן לבצע ביטול עקב פקיעה. ברגע שמתרחש אובדן זהו
9 ביטול. כך עולה מנוסח סעיף 16(ב) לחוק חוזה ביטוח.
10 15. באשר לבקשת אישור קודמת שהסתיימה בהסתלקות, אין בכך כדי ליצור מעשה בי דין. כמו
11 כן, מדובר בהסתלקות משנת 2008 ומאז חלו שינויים רבים. בין היתר נקבעה חובה רגולטורית
12 להפריד בין תמחור כתב השירות לתמחור הפוליסה.

טענות המשיבות

טענות המשיבות 1 – 4

13 16. הגם שהמשיבה 2 מיוצגת בנפרד, הטענות שהועלו על ידי המשיבות דומות ולכן, מטעמי יעילות,
14 הן יובאו בעיקרן יחדיו.
15 17. המשיבות טוענות כי בקשה זהה בת"א 1355-07 **נפתלי נ' כלל חברה לביטוח** הסתיימה
16 בהסתלקות, וזאת בעקבות קבלת עמדת המאסדר שלא מצא לנכון להתערב בהתנהלות חברות
17 הביטוח ואישר את הוראות הפוליסות שהועברו לעיונו (פסק הדין צורף כנספח 3 לתשובת
18 המשיבה 2, להלן: "**הבקשה הקודמת**"). לטענת המשיבות, המבקשים לא הצביעו על שינוי
19 ממשי ומשמעותי המצדיק את הגשת התביעה מחדש; עמדת המאסדר בבקשה הקודמת היא
20 שאין פסול בתנאי כאמור בפוליסת ביטוח. המשיבה 2 הוסיפה כי אף לאחר ההליך הקודם
21 המאסדר אישר את נוסח כתבי השירות שלה (סעיף 66 לתשובת המשיבה 2).
22 המשיבות טוענות כי הסתמכו על עמדות הממונה, היועמ"ש ופסקי דין קודמים, בהתנהלותן
23 ובניסוח הפוליסות וכתבי השירות.
24 המבקשים לא גילו ולא פירטו בבקשת האישור בדבר ההליכים הקודמים בעניין, כפי שהיה
25 עליהם לעשות, ובכך הפרו את חובת תום הלב המוטלת על מבקשים בהליך ייצוגי. די בכך כדי
26 לסלק את בקשת האישור.
27 18. מבקשת 1, בהיותה חברה ממשלתית, אינה יכולה לנקוט בהליך המבוסס על עמדה הפוכה מזו
28 של המאסדר ואין לה סמכות לעשות כן. הפרקליטות היא שמביאה את עמדת המדינה בפני בית
29 המשפט.
30
31

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ת"צ 33768-08-19 המועצה הישראלית לצרכנות ואח' נ' מנורה מבטחים ביטוח בע"מ ואח'

תיק חיצוני:

- 1 לגופו של עניין, המשיבות טוענות כי כתבי השירות אינם עומדים בפני עצמם, אלא מהווים חלק
2 בלתי נפרד מפוליסת הביטוח, כפי שמעוגן בסעיף 40 לחוק הפיקוח ובעמדת המאסדר. כן הפנו
3 לפסיקה (עניין מירב). לכן, סעיף 16(ב) לחוק חוזה ביטוח איננו רלבנטי במקרה של אובדן מלא
4 אלא חלה ההוראה ביחס למיצוי הפוליסה, ולכן אין זכאות להחזר יחסי של דמי הביטוח אף
5 ביחס לכתבי השירות. בכל מקרה, סעיף 16(ב) הוא דיספוזיטיבי ולכן איננו חל משעה שיש
6 הסדרה מפורשת וברורה בכתבי השירות. אין מחלוקת בדבר קיומן של הוראות כאמור בכתבי
7 השירות של המשיבות 1-4. לחלופין, כתב השירות הוא בגדר חוזה עצמאי שאיננו בגדר חוזה
8 ביטוח ולכן סעיף 16(ב) לחוק חוזה ביטוח אינו חל עליו.
9 מעבר לכך, סעיף 16(ב) לחוק חוזה ביטוח, עליו מסתמכים המבקשים, עוסק בנסיבות בהן
10 במהלך תקופת הביטוח, מבלי שאירע מקרה ביטוח, התרחש אירוע חיצוני אשר אינו מכוסה
11 במסגרת הפוליסה וגרם לסיכול האפשרות לקרות מקרה הביטוח.
12 20. סעיף 2(ג) לחוזר הנהגת כתבי שירות ואופן שיוקם (להלן: "חוזר הנהגת כתבי שירות") קובע
13 כי במקרה של ביטול יחולו הוראות הכלליות של הפוליסה. לעניין אובדן גמור מדובר בהוראת
14 סעיף 6(ד) לפוליסה התקנית. עמדת הממונה תומכת בעמדות המשיבים 1-4 כי כתבי השירות
15 פוקעים עם הפוליסה וכי שאלת הזכאות להחזר תלויה בהסכמת הצדדים.
16 21. משיבות 1-4 גורסות כי הטענות בבקשת האישור דינן להידחות נוכח התניות הקבועות הן
17 בפוליסה התקנית עצמה והן בכתבי השירות שלהן, אשר שוללות במפורש את השבת החלק
18 היחסי של דמי הביטוח ששולמו עבור כתבי השירות במקרה של אובדן גמור.
19 אין המדובר בתנאי מקפת, שכן התנאי מעוגן בתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאי חוזה
20 לביטוח רכב פרטי), התשמ"ו-1986 (להלן: "תקנות הפיקוח"). לכן, בהתאם לסעיף 23(2) לחוק
21 החוזים האחידים, הוראות חוק החוזים האחידים אינן חלות. גם על פי הדין הכללי אין כל יסוד
22 לטענות המבקשים. שכן, על מנת שתצמח זכות השבה, המבקשים נדרשים להראות כי נפל פגם
23 כלשהו המשמיט את הבסיס החוזי בין הצדדים. המשיבות אף מפנות לעמדת הממונה, לפיה
24 אין פסול בכך שעניין זה יהיה נתון להסכמת הצדדים, ולעמדת היועצת המשפטית לממשלה
25 שלא מצאה לנכון להתערב ביחס לטענה כי מדובר בתנאי מקפת.
26 22. ניסוח כתבי השירות נעשה תחת פיקוח הממונה. בהתאם להוראות חוק הפיקוח סעיף 40 ובכלל
27 זאת סעיף 40(ט) המחיל את ההוראות ביחס לכתבי שירות. כתבי השירות הועברו לעיונו של
28 הממונה על הביטוח, אשר לא מצא לנכון להביע כל התנגדות להוראת כתבי השירות. במקרה
29 של המשיבה 4 הדבר אף זכה לעיגון בכתב (נספח 9 לתשובת המשיבות) ויש בכך כדי להקים
30 למשיבות טענת הסתמכות. משמע מדובר במצב שבו לא רק שהמאסדר הביע עמדתו כי אין
31 המדובר בתנאי מקפת אלא אף נתן אישורו לכתב השירות. משיבה 2 מפנה לפסיקה בעניין זה
32 (רע"א 8014/09 דקלה חברה לביטוח בע"מ נ פרידמן (פורסם במאגרים, 21.4.11) בו נקבע
33 לטענתה כי לא יכולה לקום עילת תביעה כנגד פוליסה שזכתה לאישור המפקח על הביטוח בזמן

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ת"צ 33768-08-19 המועצה הישראלית לצרכנות ואח' נ' מנורה מבטחים ביטוח בע"מ ואח'

תיק חיצוני:

- 1 אמת וכן לע"א 4154/14 הצלחה התנועה הצרכנית לקידום חברה נ' כהן (פורסם במאגרים,
2 16.5.17) פסקה 29, ת"א (כלכלית) 1542-07 איתן עמית נ' בנק הפועלים בע"מ (פורסם
3 במאגרים, 10.5.16 פסקאות 241-243).
- 4 23. המשיבה 2 מוסיפה וטוענת כי קבלת טענות המבקשים תעמוד בניגוד להוראות סעיפים 30 ו-56
5 לחוק חוזה ביטוח, משום שהמבוטח יקבל יותר מהסכום שהמבטח היה אמור לשלם לו במקרה
6 של אובדן להלכה.
- 7 24. המשיבה 2 אף טענה כי קיים ניגוד עניינים בין חברי הקבוצה המוצעת שכן אם תתקבל הבקשה,
8 חלק מחברי הקבוצה יקבלו פיצוי חד פעמי אך יידרשו לשלם מחיר גבוה יותר בכתבי שירות
9 עתידיים שכן המשיבה 2 תשקלל זאת בקביעת הפרמיה.
- 10 טענות המשיבה 5
- 11 25. המשיבה 5 מציינת שהטענות שהעלה המבקש כנגדה הועלו כבר בשתי בקשות אישור שהוגשו
12 בעבר כנגדה ת"א 1295/07 ברוכי נ' אי.די.אי. חברה לביטוח בע"מ ות"צ 40963-12-16 חיון נ'
13 אי.די.אי. חברה לביטוח בע"מ, כאשר בשני המקרים אושרו הסתלקויות. אין מקום לשינוי
14 הדין החל (דברי חקיקה ופסיקה) בחקיקה שיפוטית למפרע אלא רק בשינוי ההסדר החוקי
15 במבט צופה פני עתיד.
- 16 26. עוד נטען, כי בהתאם לחוזר הנהגת כתיבי שירות, כתב שירות הוא מסמך נלווה לפוליסה הכולל
17 תנאים למתן שירות למבוטח על ידי ספק שירות. מכאן, שאינו אמור לכלול פירוט לגבי אופן
18 רכישתו, ביטולו והוראות נוספות שקיימות בהוראות הכלליות של הפוליסה. כתב השירות נשען
19 על מפרט הפוליסה וכפוף לתנאיה בבחינת טפל ההולך אחר העיקר. כך, לגבי כל חלקי הסכם
20 הביטוח. זאת, אלא אם נכתב באיזה מהם במפורש אחרת. בהתאם לפוליסה, במקרי אובדן
21 גמור המבקש לא זכאי להחזר בגין כיסוי מהכיסויים שהרחיבו אותה.
- 22 27. משיבה 5 טוענת כי הוראת כתב השירות שלה, המאפשרת ביטול וקבלת החזר יחסי במקרה של
23 ביטול פוליסה, אינה מתייחסת למצב של פקיעה אלא עניינה במצב של ביטול הפוליסה או בעת
24 ביטול הכיסוי לפי בקשת מקבל השירות. במקרה של אובדן מוחלט מדובר בפקיעה ולא בביטול.
25 לא ניתן לטעון שהוראת הפקיעה בפוליסה לא חלה על כתב השירות; כמו כן, התחייבותה בכתב
26 השירות להשיב פרמיה בעד התקופה שנותרה מותנית בבקשה אקטיבית של מקבל השירות
27 לביטול הפוליסה, המוגשת בתקופת הביטוח שנותרה. לטענתה, כאשר פוליסה פוקעת לא נותרה
28 תקופת ביטוח. סעיף 26(א) לפוליסה התקנית (הקובע הוראות לגבי ביטול והשבה) אינו רלבנטי
29 שכן עניינו במצב שבו המבוטח מבטל את הפוליסה בתוך תקופת הביטוח.
- 30 28. סעיף 16(ב) לחוק חוזה ביטוח אינו רלבנטי שכן הוא דן במצב דברים בתקופת חיי החוזה אלא
31 שבמקרה זה כתב השירות פוקע עם הפוליסה שהוא חלק ממנה.

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ת"צ 33768-08-19 המועצה הישראלית לצרכנות ואח' נ' מנורה מבטחים ביטוח בע"מ ואח'

תיק חיצוני:

- 1 בנוסף, טוענת המשיבה 5 כי גובה התשלום לפוליסה נקבע בהתחשב בכך שלא יהיה צורך
2 להחזיר חלק מהתשלום במקרה של פגיעה עקב אובדן מוחלט. קביעה לפיה יש להחזיר פרמיה
3 בגין רכיב ספציפי בפוליסה לאחר אובדן גמור, תביא לחיוב המבוטחים לשלם ביתר, מראש.
4 לטענתה, אם הולכים עם גישת המבקשים "עד הסוף" ומבוטח זכאי להחזר דמי הביטוח
5 במקרה שלא קרה מקרה ביטוח המשמעות היא של ביטול ענף הביטוח והתפיסה הכלכלית
6 שביסודו.
- 7 29. המשיבה 5 טוענת כי בהתאם להלכת זליגמן (דנ"א 4960/18 זליגמן ואח' נ' הפניקס חברה
8 לביטוח ואח' (פורסם במאגרים 4.7.21)) אין לעמדתו הפרשנית של המאסדר את הדין מעמד
9 בכורה. החלק היחיד בו עמדת המאסדר מפרשת את הוראותיו שלו, הוא החלק בו היא קובעת
10 שכתב השירות נלווה לפוליסה ומשזו פוקעת עקב מיצוי אף כתב השירות מסתיים. יתר טענות
11 המאסדר סותרות את הוראות הפוליסה והוראות החוזר. השאלות נתונות לפרשנות ביהמ"ש.
12 30. המשיבה 5 טוענת לאי התקיימות התנאים לאישור תובענה ייצוגית: העדר עילה אישית של
13 המבקש; העדר שאלות משותפות; וכי אין אפשרות סבירה שהתובענה תוכרע לטובת הקבוצה.
14 31. המשיבה 5 טוענת ביחס למבקש כי הוא העלה את טענתו כארבעה חודשים לאחר שקיבל את
15 מלוא תגמולי הביטוח והודה בחקירתו שלא קרא את הפוליסה או את תנאי כתב השירות עד
16 להגשת בקשת האישור. כך שברור שטענותיו הן גרסה כבושה שהומצאה לצורך הגשת בקשת
17 האישור. המשיבה 5 טוענת כי יש לזקוף לחובת המבקש את העובדה שביקש לזמן את המצהירה
18 מטעם המשיבה 5 לעדות ולא חקר אותה.
- 19 עמדת המאסדר
- 20 32. בהתאם להוראות סעיף 40 לחוק הפיקוח, כתב שירות הוא מסמך נלווה לפוליסת ביטוח ועל
21 כן, לעמדת הרשות, קיומו מותנה בקיומה של פוליסת ביטוח תקפה. משכך, כשפוקע תוקפה של
22 הפוליסה או שהפוליסה מוצתה, פוקע מאליו גם תוקפו של כתב השירות.
- 23 במקרה של אובדן גמור או גניבת רכב, כאשר הסיכון הביטוחי מתממש במלואו והמבוטח מקבל
24 פיצוי בגובה שווי הרכב, הפוליסה באה לידי מיצוי ולכן אין החזר של דמי הביטוח ששולמו
25 בקשר לפוליסה לכיסוי הבסיסי. יחד עם זאת, בנוגע להחזר הפרמיה ששולמה בגין כתבי
26 השירות יש לבחון כל מקרה לגופו.
- 27 שאלת הזכאות להחזר יחסי מגובה הפרמיה שנגבתה עבור כתב השירות תלויה בהסכמות שבין
28 הצדדים, אשר מעוגנות בהוראות כתב השירות והפוליסה שכתב השירות נלווה לה.
29 כך למשל, במקרה שקיימת הוראה מפורשת במסגרת כתב השירות שקובעת כי מבוטח לא יהיה
30 זכאי לקבל החזר יחסי עבור דמי הביטוח בגין כתב שירות, התוצאה תהיה שגם כאשר הפוליסה
31 מוצתה, וגם כאשר כתב השירות לא מומש על ידו, המבוטח לא יהיה זכאי לקבל החזר. הוא
32 הדין במקרה ההפוך.

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ת"צ 33768-08-19 המועצה הישראלית לצרכנות ואח' נ' מנורה מבטחים ביטוח בע"מ ואח'

תיק חיצוני:

1 במקרה שבו הפוליסה שותקת ואינה מכילה הוראה ביחס למצב דברים זה, עמדת הרשות היא
2 שיש לפעול להסדר יחסי, באופן דומה ומושאל לסעיף 26 לפוליסה התקנית, שם מדובר על
3 ביטול הפוליסה והחזר יחסי. במצב כזה על המבוטח לקבל החזר עבור יתרת החודשים עד
4 לסיומה של הפוליסה או מתן אפשרות לעשות שימוש בכתב השירות ברכב אחר ליתרת התקופה
5 שנתרה.

6 עוד צוין בעמדת הרשות כי בהתאם להוראות סעיף 40 לחוק הפיקוח, חברת ביטוח המבקשת
7 לשווק כתב שירות נדרשת לתת הודעה על כך לממונה על הביטוח, שרשאי להתנגד לכתב
8 השירות. חזקה על חברת ביטוח המשווקת כתב שירות לציבור שהגישה הודעה כאמור לממונה
9 והממונה לא התנגד לו, או שהוא התנגד לו והעביר הערות שתוקנו בכתב השירות ששווק.

דין והכרעה

10
11 33. כאשר מתרחש אירוע של אובדן מוחלט, דמי הביטוח בגין הרכב המבוטח בביטוח מקיף
12 משולמים, הפוליסה מגיעה לידי מיצוי ופוקעת. בהתאם להוראות סעיף 6(ד) לפוליסה התקנית
13 לפי הוראות הפיקוח על עסקי ביטוח ותנאי חוזה לביטוח רכב פרטי, תשמ"ו 1986 (להלן:
14 "הפוליסה התקנית") נקבע כי: **"תוקף פוליסה זו יפקע עם שפוי המבוטח בשל אובדן גמור...
15 ולא תהיה למבוטח זכות להחזר דמי ביטוח."**

16 השאלה שבה יש להכריע היא, כאמור, האם ביחס לכתבי שירות, מגיע החזר יחסי בגין
17 התשלומים ששולמו עבור יתרת התקופה במצב דברים זה, אם לאו.

18 34. בכל הנוגע למשיבות 1-4, ישנה הסדרה חוזית ביחס לגורלו של כתב השירות בעקבות מצב של
19 "אובדן מוחלט" לפיה במקרה של אובדן מוחלט אין זכות לקבלת החזר יחסי של התשלום עבור
20 כתב השירות. המשיבה 5 לא כללה התייחסות מפורשת למצב דברים זה בכתב השירות. לכן,
21 בכל הנוגע למשיבה 5 יש לבחון את המצב בהתאם להוראות הדין הכללי. ביחס למשיבות 1-4
22 מתעוררת השאלה האם התניה החוזית מהווה תנאי מקפח בחוזה אחיד. בהקשר זה ישנה
23 כמובן משמעות להבנת המצב המשפטי, בהעדר הסדרה ספציפית. לכן, אדון תחילה בשאלה זו
24 ולאחר מכן אדון בשאר הטענות שהעלו הצדדים ביחס להסדר החוזי שהנהיגו המשיבות 1-4.

25 35. המשיבות טוענות כי כתבי השירות הם חלק אינטגרלי מהפוליסה וכי בפגיעתה פוקעים גם
26 כתבי השירות. המשיבות מפנות לעניין מירב, פסקה 24:

27 **"שירותי הדרך שמספקת המשיבה ניתנים כחלק אינטגרלי מפוליסת הביטוח**

28 **שהיא משווקת לציבור ואינם נמכרים (ואינם יכולים להימכר) על ידה בנפרד."**

29 המשיבות מבקשות ללמוד מכך כי ההוראות בחוק חוזה ביטוח ובפוליסה לגבי השבת תגמולי
30 הביטוח במקרה של פגיעה, חלה אף ביחס לכתבי השירות. מאידך, המבקשים טוענים כי
31 ההוראה לגבי פגיעה איננה רלבנטית לגבי כתב השירות אלא חלה הוראת סעיף 16(ב) לחוק

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ת"צ 33768-08-19 המועצה הישראלית לצרכנות ואח' נ' מנורה מבטחים ביטוח בע"מ ואח'

תיק חיצוני:

- 1 חוזה ביטוח המורה על השבת דמי הביטוח בגין יתרת התקופה, לאחר שמקרה הביטוח נעשה
2 בלתי אפשרי. לטענתם, כתב השירות הוא מוצר ביטוחי נפרד.
3 36. נקודת המוצא לבחינת הסוגיה היא בהסדר הסטטוטורי. כתב השירות מוגדר, כאמור, בחוק
4 הפיקוח סעיף 40 (ט) כך: **"כתב שירות - מסמך נלווה לפוליסת ביטוח הכולל תנאים למתן**
5 **שירות למבוטח על ידי ספק שירות"**.
6 בחוזר הנהגת כתבי שירות נקבע כך:
7 **"5. שיווק כתב שירות**
8 **א. הוראות כלליות בשיווק כתב שירות:**
9 **(1) מחיר כתב שירות יוצג בנפרד ממחיר פוליסת הביטוח.**
10 **(2) לא תותנה רכישת תכנית ביטוח ברכישת כתב שירות."**
11
12 37. אני סבורה כי לאור הוראות חוק הפיקוח הקבוע כי כתב השירות הוא מסמך נלווה לפוליסה,
13 משעה שהפוליסה פוקעת, אין לכתב השירות עוד קיום והוא בא אל סיומו. זוהי אף עמדת
14 המאסדר. יחד עם זאת, אני סבורה כי ההשלכות של הקשר בין הפוליסה והוראותיה לבין כתב
15 השירות צריכות להיבחן בהקשר הספציפי שבו השאלה מתעוררת. אכן, במצב דברים שבו
16 המבוטח מקבל את תגמולי הביטוח, הפוליסה ממצה את עצמה שכן המבוטח קיבל את תגמולי
17 הביטוח לפי שווי הרכב ולכן אין לו זכות לקבל חזרה את דמי הביטוח ליתרת התקופה. אולם,
18 בניגוד לטענת המשיבות, אין בכך כדי ללמד בהכרח כי אף כתב השירות מיצה את עצמו וכי אין
19 מקום להחזר יחסי של התשלום עבורו ליתרת התקופה.
20 בהקשר שבו אנו דנים, של משמעות הפקיעה עקב אובדן גמור, אני סבורה כי מכיוון שכתב
21 השירות מתומחר בנפרד, ומאחר ובהתאם לכתב השירות היה אמור הרכב לקבל שירות בהתאם
22 לכתב השירות למשך מלוא התקופה, וממילא לא מוצו הזכויות מכוח כתב השירות, לא ניתן
23 לקבל את הטענה של המשיבות כי כתב השירות "מיצה" את עצמו, בכך ששולמו תגמולי ביטוח
24 על אובדן מוחלט.
25 38. משעה שאין לקבל את טענות המשיבות כי כתב השירות ממצה את עצמו יחד עם הפוליסה,
26 נשאלת השאלה האם יש זכאות להחזר יחסי של התשלום בגינו.
27 39. המאסדר הביע עמדתו כי במצב דברים זה, בהיעדר הסדרה חוזית, יש לפעול להשבה באופן
28 יחסי: כך, בעמדת המאסדר:
29 **"באופן דומה ומושאל לסעיף 26 לפוליסה התקנית, שם מדובר על ביטול הביטוח**
30 **והחזר יחסי. לעמדת הרשות, כאשר לא נעשה שימוש בכתב השירות והפוליסה**
31 **מוצתה או הגיעה לסיומה, נכון לדמות את הטיפול בכתב השירות לביטול הביטוח**
32 **(לעניין זה נפנה לסעיף 2(א)(2)(ג) לחוזר כתבי שירות שקבע כי ביטול כתב שירות**

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ת"צ 33768-08-19 המועצה הישראלית לצרכנות ואח' נ' מנורה מבטחים ביטוח בע"מ ואח'

תיק חיצוני:

- 1 **יהיה בהתאם להוראות הרלוונטיות לתוכנית הביטוח שאליה נלווה כתב השירות**
2 **ולהוראות הדין)**"....."(פיסקה 7 לעמדת הרשות).
- 3 40. המבקשים מפנים בראש ובראשונה לסעיף 16 (ב) לחוק חוזה הביטוח, הקובע כי:
4 **"נעשה מקרה הביטוח בלתי אפשרי אחר כריתת החוזה, מתבטל החוזה מאליו**
5 **והמבוטח זכאי להחזר דמי הביטוח ששילם בעד התקופה שלאחר הביטול."**
- 6 אולם, נשאלת השאלה האם סעיף 16(ב) לחוק חוזה ביטוח חל על כתב השירות. כתב השירות
7 מתומחר בנפרד מהפוליסה, והוא מוגדר על ידי המחוקק כמסמך "נלווה לפוליסה" – משמע
8 הוא איננו חלק מהפוליסה עצמה. מטרתו מתן שירות וזאת אף במצבים שלא ארע אירוע ביטוחי
9 בהתאם לפוליסה. עליו להיות מתומחר בנפרד ואין להתנות את רכישת תוכנית הביטוח
10 ברכישתו. לפיכך, אני סבורה שכתב השירות איננו חלק אינטגרלי מהפוליסה.
11 חוק חוזה ביטוח מגדיר בסעיף 1 לחוק מהו חוזה ביטוח. סעיף 16(ב) ענינו במצב שבו "מקרה
12 הביטוח" נעשה בלתי אפשרי לאחר כריתת חוזה הביטוח. בענייננו לא מדובר בחוזה ביטוח. לכן,
13 סעיף 16(ב) אינו חל ישירות על כתב השירות, מעצם היותו מסמך נלווה לפוליסה. אף הרשות
14 לא ביססה את עמדתה על תחולה של הוראות סעיף 16(ב) לחוק חוזה ביטוח.
- 15 41. יצויין כי המשיבה 5 מוסיפה וטוענת כי בהתאם להגדרה של כתב שירות בחוק הפיקוח כתב
16 **שירות** הוא "מסמך נלווה לפוליסת ביטוח הכולל תנאים למתן שירות למבוטח על ידי ספק
17 **שירות**" ולכן אמור לכלול רק את התנאים הנוגעים למתן שירות ובכל העניינים הנוגעים
18 לרכישת וביטול כתב השירות יחולו הוראות הפוליסה. לכן, לשיטתה, חלה הוראת סעיף 16(ד)
19 לפוליסה לעניין מיצוי הפוליסה ואי החזרת דמי ביטוח אף ביחס לכתבי השירות.
- 20 42. אולם, טענה זו נסתרת מכתבי השירות של המשיבה 5, שכוללים הוראה ספציפית לגבי אפשרות
21 ביטול הפוליסה, הוראה שלפי עמדת המשיבה 5 לא הייתה אמורה להיכלל בהוראות כתב
22 השירות אלא רק בפוליסה. המשיבה 5 אף טוענת כי כתב השירות מהווה חלק ממפרט הפוליסה
23 ומפנה למפרט (נספח 3 לתשובתה). אך, מעיון בנספח 3 עולה כי אמנם מפורטים בו כתבי
24 השירות אך בצידם מופיעה כוכבית. כך, לשם הדוגמא: "שירותי דרך וגרירה באמצעות שגריר
25 – בתוקף*" ובכוכבית רשום "בהתאם לכתב שירות הנספח לפוליסה". כלומר ישנה הפנייה
26 מהמפרט לתנאי כתב השירות. ניתן לטעון כי בכך אנו שבים לשאלה, מה מפורט בכתב השירות.
27 אולם, המשיבה 5 כוללת בכתב השירות הוראות לגבי מצב של ביטול הפוליסה. בהוראה
28 המופיעה בכתבי השירות של המשיבה 5, ככלל, נכתב כך: **"כתב השירות יתבטל באופן מיידי**
29 **במועד ביטול הפוליסה או בעת ביטול הכיסוי לפי בקשת מקבל השירות והוא יהיה זכאי**
30 **להחזר יחסי לתקופה שנותרה ממחיר כתב השירות ששילם"**.
- 31 מעבר לכך, יש בכך כדי ללמד כי אף המפרט מבחין בין כתב השירות לבין החלקים האינטגרליים
32 של הפוליסה מבחינת התנאים החלים.
33 לכן, אינני מקבלת את טענת המשיבה 5 בעניין זה.

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ת"צ 33768-08-19 המועצה הישראלית לצרכנות ואח' נ' מנורה מבטחים ביטוח בע"מ ואח'

תיק חיצוני:

- 1 43. מה, אם כן, הדין בענייננו, בהעדר הסדרה חוזית מפורשת?
- 2 כפי שצוין לעיל, אנו מצויים במצב שבו כתב השירות בא אל סיומו, בעקבות פקיעת הפוליסה.
- 3 אולם, כפי שפורט לעיל, אינני סבורה כי ניתן לומר שכתב השירות הגיע למיצוי, כפי שניתן לומר
- 4 בעניינה של הפוליסה.
- 5 המאסדר מפנה בעמדתו להוראות סעיף 2(ג) לחוזר, שלפיו: **"ביטול כתב השירות יהיה בהתאם**
- 6 **להוראות הרלוונטיות לתוכנית הביטוח שאליה נלווה כתב השירות ולהוראות הדין"**. עוד מפנה
- 7 המאסדר להוראות סעיף 26 לפוליסה התקנית שעניינה ביטול ביטוח והחזר יחסי.
- 8 אני סבורה כי אכן ניתן לומר, שבהתאם לחוזר המסדיר את הנהגת כתבי השירות, המפנה לעניין
- 9 ביטול כתב השירות להוראות לעניין ביטול הפוליסה, ניתן להתייחס למצב בו כתב השירות
- 10 מבוטל בעקבות מיצוי הפוליסה, בהתאמה למצב שבו הפוליסה מבוטלת במהלך תקופת
- 11 הפוליסה. בהתאם להוראת סעיף 26 לפוליסה התקנית, ישנן הוראות מפורטות שמורות, ככלל,
- 12 על החזר יחסי במצבים של ביטול הפוליסה על ידי המבוטח וכן במצבים של ביטול ע"י המבטח
- 13 (תוך הבחנה בין היקף ההשבה במצבים השונים).
- 14 44. כמו כן, כאשר נדרשים להוראות הכלליות שבחוק החוזים, הכלל הוא שבעקבות ביטול חוזה,
- 15 קמה חובת ההשבה (סעיף 21 לחוק החוזים (חלק כללי), התשל"ג – 1973).
- 16 **לכן, אני סבורה שבמצבים שבהם אין הסדרה חוזית מפורשת, ניתן למצוא עיגון בהוראות דיני**
- 17 **החוזים, חוק הפיקוח, החוזר והפוליסה התקנית, לקיומה של חובה להשיב, באופן יחסי, את**
- 18 **התשלום עבור יתרת התקופה.**
- 19 45. המבקשים מוסיפים וטוענים כי ניתן לבסס את החובה להשבה יחסית אף על כך שמדובר במצב
- 20 של "סיכול מטרה". נראה שיש ממש בטענות המבקשים כי אובדן להלכה של רכב מביא למצב
- 21 דברים שבו כתב השירות אינו יכול עוד לשמש את המבוטח.
- 22 46. דוקטרינת סיכול מטרה אמנם נכללת בהצעת הקודיפיקציה, אולם הצעה זו כידוע טרם חוקקה.
- 23 יחד עם זאת, מעיון בפסיקה עולה כי ניתן בפסיקה מענה למצבים שבהם הלכה למעשה סוכלה
- 24 מטרת החוזה. כך למשל, בע"א 4893/14 זועבי נ מדינת ישראל (פורסם במאגרים, 3.3.16) נדון
- 25 מקרה בו המדינה ביקשה להשתחרר מחוזה שכירות לאחר שלטענתה לא יכלה לעשות בו
- 26 שימוש בעקבות אירועים פליליים שהתרחשו. בפסק הדין בערעור נדונו מספר אדנים משפטיים
- 27 שונים ובכללם הוראת הסיכול הספציפית שבחוק השכירות, שאיננה רלבנטית לענייננו. אולם,
- 28 עוד לפני ניתוח עילת הסיכול, מצא בית המשפט, הגם שהמשיבה שם הפרה את החוזה, כי ניתן
- 29 לבסס את התוצאה על דיני החוזים הכלליים ועל עילת תום הלב, כך:
- 30 **17". האירועים הפליליים, שהפכו את המושכר ל"מטרה על הכוונת", הם**
- 31 **בבחינת שינוי נסיבות מהותי שהביא בסופו של יום לפינוי המושכר. בנסיבות**
- 32 **חריגות אלה, עמידתו הדווקנית של המערער על קיום הסכם השכירות עד תומו,**
- 33 **כאילו לא אירע דבר, מהווה חוסר תום לב בקיום חוזה הן על פי סעיף 39 לחוק**

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ת"צ 33768-08-19 המועצה הישראלית לצרכנות ואח' נ' מנורה מבטחים ביטוח בע"מ ואח'

תיק חיצוני:

- 1 החוזים (חלק כללי), התשל"ג-1973 (להלן: חוק החוזים) והן על פי סעיף 4 לחוק
 2 השכירות הקובע כי "חיוב הנובע מחוזה שכירות יש לקיימו בדרך מקובלת ובתום
 3 לב; והוא הדין לגבי השימוש בזכות הנובעת מן החוזה" (והשוו לסעיף 6 לחוק
 4 המכר, התשכ"ח-1968 (להלן: חוק המכר)). הדבר נכון במיוחד בהתחשב בכך
 5 שהאירועים הפליליים שכוונו כנגד המבנה, קשורים למערער, הגם שאינם באשמתו
 6 של המערער. רוצה לומר כי הנזק "נופל" קרוב יותר לשטחו של המערער מאשר
 7 לשטחה של המדינה, ובהיבט של צדק, מן הראוי שהמערער הוא שישא בו.
 8 18. לתוצאה דלעיל אנו מגיעים, כאמור, גם בהנחה שיש לראות את המדינה כמו
 9 שהפרה את הסכם השכירות, ועל פי עקרונות כלליים של דיני החוזים. אך האם אכן
 10 מדובר בהפרת הסכם? לפנינו הסכם שכירות עליו חלים גם הוראות חוק
 11 השכירות, ובנקודה זו אפתח במסע ארוך בנבכי החוק. " (ההדגשה הוספה – א.ר.ב.).
 12
 13 בענייננו, כאמור, אין עוררין על כך שבהתאם לכתבי השירות עומדת לחברי הקבוצה זכות לבטל
 14 את כתב השירות, במהלך תקופת השירות, ולקבל את החלק היחסי של התשלום בחזרה. כך
 15 שלא נראה שיכולה להיות הצדקה, כלכלית או אחרת, לכך שבמצב דברים שבו חברי הקבוצה
 16 שלא יוכלו לעשות עוד שימוש בפוליסה עקב אובדן גמור של הרכב - לא יהיו זכאים לכך.
 17 אשר על כן, גם בעניין כתבי השירות, אני סבורה כי דרישת המשיבות לקבלת התשלום בגין יתרת
 18 התקופה או אי השבת תשלום שהתקבל בגין כתב שירות לרכב שנגנב או באובדן גמור, שעה
 19 שמוכן שלא ניתן עוד לעשות כל שימוש בכתב השירות, באה בגדר שימוש שלא בתום לב בזכות
 20 חוזית.
 21 47. לכן, אני סבורה, כי יש בסיס לטענה לפיה בהעדר הסדרה חוזית אחרת, המצב המשפטי הוא
 22 שבעקבות מקרה של אובדן גמור חברי הקבוצה רשאים לקבל חזרה את התשלום בגין יתרת
 23 התקופה. כפי שפורט לעיל, זו אף עמדת הרשות.
 24
 25 הטענה בדבר תנאי מקפח בחוזה אחיד
 26
 27 48. בכל הנוגע לתביעה כנגד המשיבות 1-4, נקודת המוצא היא כי כתבי השירות כוללים תניה לפיה
 28 במקרה של אובדן גמור לא עומדת זכות לקבל חזרה חלק יחסי מהתשלום בגין כתב השירות.
 29 כך גם, לא נטען ע"י המשיבות כי ניתנת לחברי הקבוצה אפשרות להעביר את כתב השירות לרכב
 30 אחר במקרה של אובדן גמור.
 31 49. המבקשת טוענת כי מדובר בתנאי מקפח בחוזה אחיד. לטענתה, תנאי זה אף בא בגדר חזקת
 32 הקיפוח שבסעיף 4 לחוק החוזים האחידים שזו לשונה:

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ת"צ 33768-08-19 המועצה הישראלית לצרכנות ואח' נ' מנורה מבטחים ביטוח בע"מ ואח'

תיק חיצוני:

- 1 **"(6) תנאי השולל או המגביל זכות או תרופה העומדת ללקוח על פי דין, או המסייג**
2 **באופן בלתי סביר זכות או תרופה העומדות לו מכוח החוזה, או המתנה אותן במתן**
3 **הודעה בצורה או תוך זמן בלתי סבירים, או בדרישה בלתי סבירה אחרת."**
- 4 לכן, השאלה היא האם התניה בכתבי השירות הקובעת כי לא עומדת זכות לקבלת החזר יחסי
5 מהתשלום בגין כתב השירות, שוללת או מגבילה תרופה שאחרת הייתה עומדת ללקוח על פי
6 דין, כמפורט בסעיף 4(6) לחוק. בכך אנו שבים אל הדין שנערך לעיל, ביחס למצב הדברים, ללא
7 ההסדרה חוזית מפורשת. כמפורט לעיל, אני סבורה כי בהעדר הסדרה מפורשת, יכלה לעמוד
8 לחברי הקבוצה טענה לפיה בעקבות ביטול כתב השירות הם זכאים להחזר יחסי. זאת, אם
9 מכוח הוראות חוק הפיקוח, החוזר והפוליסה, ובין אם מכוח חובת תום הלב.
- 10 עוד יצוין, כי בהתאם להלכה אף התניה על הוראה דיספוזיטיבית יכולה להקים את החזקה
11 הקבועה בסעיף 4(6) לחוק החוזים האחידים (ר' כהפניית המבקשים, ע"א 232/10 **הבנק**
12 **הבינלאומי הראשון לישראל נ' המפקח על הבנקים** (פורסם במאגרים, 19.9.12 פסקה 23
13 ואילך).
- 14 **לפיכך, אני סבורה כי יש ממש בטענת המבקשים כי התנייה האמורה בכתבי השירות של**
15 **המשיבות באה בגדר בסעיף 4(6) לחוק החוזים האחידים, הקובע חזקה לפיה התנאי מקפח.**
16 50. המשיבים העלו מספר טיעונים מדוע אין לראות בתנאי כתב השירות לפיו אין זכות להחזר יחסי
17 משום תנאי מקפח. אדון בטענות אלו כסדרן.
- 18
- 19 הטענה לתחולת סעיף 23(2) לחוק החוזים האחידים
- 20 51. המשיבים טוענים כי לא ניתן לראות בתניה החוזית משום תנאי מקפח וזאת בהתאם להוראות
21 סעיף 23(2) לחוק החוזים האחידים הקובע סייגים לתחולת החוק ולפיו:
22 **"23. הוראות חוק זה לא יחולו על –**
23 **... (2) תנאי התואם תנאים שנקבעו בחיקוק, בהתאם לתכלית החיקוק"**.
- 24 המשיבות מפנות לעניין זה להוראות הפוליסה התקנית שקובעות מה קורה במקרה של פקיעת
25 הפוליסה לאחר תשלום בגין אובדן להלכה.
26 המבקשת טוענת כי יש לדחות טענה זו.
- 27 אני סבורה כי אכן אין מקום ללמוד כי קיומה של הוראה מעין זו בפוליסה התקנית מלמדת כי
28 ההוראה בכתב השירות באה בגדר סעיף 23(2) לחוק החוזים האחידים. זאת מהטעם שסעיף
29 23(2) לחוק החוזים האחידים מורה כי על מנת שהחוק לא יחול לא די בכך שהתנאי תואם
30 תנאים שנקבע בחיקוק אלא נדרש להתקיים תנאי נוסף לפיו הדבר יהיה **"בהתאם לתכלית**
31 **החיקוק"**.
- 32 כאשר בוחנים את התכלית של הוראת המיצוי, המופיעה בפוליסה התקנית, ההוראה מובנת
33 כאשר מדובר במצב דברים בו המבוטח קיבל את תגמולי הביטוח בגין אובדן להלכה, שכן בכך

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ת"צ 33768-08-19 המועצה הישראלית לצרכנות ואח' נ' מנורה מבטחים ביטוח בע"מ ואח'

תיק חיצוני:

- 1 אכן מיצה את זכויותיו לפי הפוליסה ואין מקום להשיב לו חלק מהפרמיה. אולם, לא זה מצב
2 הדברים ביחס לכתב השירות. לכן, אינני סבורה כי החלת ההוראה בהקשר של כתב שירות הינה
3 "בהתאם לתכלית החיקוק".
- 4 כאמור לעיל, אף העמדה של המאסדר היא שההוראה לעניין אי השבת דמי ביטוח במקרה של
5 מיצוי הפוליסה עקב אובדן גמור, לא חלה ביחס לכתב השירות. ניתן ללמוד זאת מכך
6 שהמאסדר הביע עמדתו לפיה אם כתב השירות שותק בעניין אז צריך להחזיר באופן יחסי,
7 כמפורט לעיל.
- 8 52. המשיבות מוסיפות ומפנות לכך שמעמדת המאסדר עולה כי איננו רואה פסול בכך שהסוגיה
9 תוסדר בהסכמה וכי היועצת המשפטית לממשלה לא מצאה לנכון להתייחס לסוגיה אף כאשר
10 בית המשפט נתן אפשרות נוספת לעשות כן. המבקשים, מצידם, ציינו בסיכומיהם כי יש להצר
11 על כך שהמאסדר לא התייחס לסוגית הקיפוח.
- 12 אכן, היועצת המשפטית לממשלה והמאסדר לא התייחסו לסוגית הקיפוח. אך אין בכך כדי
13 לפטור את בית המשפט מלהידרש לטענה, בהתאם לסמכות המוקנית לו בחוק חוזים אחידים.
- 14 53. **לסיכום סוגיה זו, אני סבורה כי התניה לפיה לקוח אינו רשאי להחזיר יחסי בגין כתב השירות,**
15 **במקרה של מימוש הפוליסה, באה בגדר חזקת קיפוח, שלא נסתרה. אני סבורה אפוא, כי**
16 **בוססה עילה לכאורה ביחס לטענה לפיה התניה מהווה תניה מקפחת בחוזה אחיד.**
- 17
- 18 הטענה בדבר אישור הרגולטור
- 19 54. טענה נוספת המועלת על ידי המשיבות 1-4 היא כי העבירו את הנוסחים של כתבי השירות,
20 לאישור הרגולטור.
- 21 55. המבקשים טוענים כי המשיבות 1-4 כלל לא הוכיחו כי העבירו את כתבי השירות למאסדר,
22 למעט ביחס לכתב שירות אחד של המשיבה 4. עוד הם טוענים כי גם לו הוכח שניתן למשיבות
23 אישור המפקח, הרי שבהתאם לפסיקה אין בכך כדי למנוע טענה לכך שמדובר בתנאי מקפח
24 בחוזה אחיד.
- 25 56. הרשות ציינה בעמדתה כי בהתאם להוראות סעיף 40 לחוק הפיקוח, חברת ביטוח המבקשת
26 לשווק כתב שירות נדרשת לתת הודעה על כך לממונה על הביטוח, שרשאי להתנגד לכתב
27 השירות, וכי חזקה על חברה ביטוח המשווקת כתב שירות לציבור שהגישה הודעה כאמור
28 לממונה והממונה לא התנגד, או שהוא התנגד והעביר הערות שתוקנו בכתב השירות ששווק.
- 29 57. לנוכח האמור בתשובות המשיבות ובעמדת המאסדר, אני סבורה כי נכון יהיה לצאת מנקודת
30 ההנחה כי המשיבות פעלו, כפי הנטען על ידן, והעבירו את כתבי השירות למאסדר.
- 31 58. המשיבות הפנו לפסיקה לעניין המשמעות שיש ליחס לאישור המאסדר. המשיבה 2 הפנתה,
32 כאמור, לרע"א 8014/09 **דקלה ואח' נ חיים פרידמן ואח'** (פורסם במאגרים, 21.4.11). באותו
33 עניין התקבל ערעור על החלטת בית משפט מחוזי שאישר תובענה כייצוגיות. המדובר היה

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ת"צ 33768-08-19 המועצה הישראלית לצרכנות ואח' נ' מנורה מבטחים ביטוח בע"מ ואח'

תיק חיצוני:

1 בתביעה בקשר לחיוב מבוטחים בביטוח סיעודי בתשלום בדמי ביטוח אף לאחר קרות מקרה
2 הביטוח. בפסק הדין בערעור נקבע כי מאחר והמבקשות ביקשו שלא להאריך את תקופת
3 הפוליסות, באופן שהיה מותר את המבוטחים ללא ביטוח סיעודי, התנהל מו"מ אינטנסיבי בין
4 חברות הביטוח ובעלות הפוליסה, במעורבות המפקח על הביטוח, שבסופו אישר המפקח את
5 תנאי הפוליסות שבגינן הוגשה לאחר מכן התביעה הייצוגית באותו עניין. כך בסעיף 5 לפסק
6 הדין:

7 "מן האמור לעיל עולה, כי הפוליסה נשוא הבקשה שלפנינו זכתה לאישור של
8 המפקח, ללא שנקבע בה שחרור מתשלום פרמיה בתקופת תשלום תגמולי הביטוח.
9 במצב דברים זה, מקובלת עלינו טענת המבקשות לפיה לא היה מקום לאשר את
10 התביעה הייצוגית. אכן, התביעה הייצוגית הינה מכשיר חשוב לשיפור האכיפה
11 האזרחית בתחומים שונים, ביניהם תחום הביטוח. ואולם, בענייננו פעלו המבקשות
12 תחת הנחיית המפקח ובהסכמתו. המפקח הוא אשר אישר ביצוע שינויים מסוימים
13 בפוליסה על מנת למנוע את התוצאה הקשה של אי-חידושה על ידי המבקשות. ברור
14 מאליו, שהמבוטחים היו נפגעים בצורה קשה אלמלא חידוש הפוליסה וכאשר
15 המבקשות לא היו חייבות לחדשה. כלומר, המבקשות עיצבו את תנאי הפוליסה
16 תחת פיקוחו ההדוק של הגורם הרגולטורי הרלוונטי וזאת לטובת המבוטחים, כפי
17 שראה אותה המפקח. מעבר לכך יוער, כי מדברי באת-כוח המפקח עולה כי לא היה
18 בכוונת הצדדים להחיל את הוראות חוזר 2004/11 על הפוליסה האמורה. משאלו פני
19 הדברים, הרי שלגישתנו לא היה מקום להכיר בעילת התביעה של המשיב, לא כל
20 שכן להתיר ניהול תביעה ייצוגית בעילה זו נגד המבקשות."

21 נדמה שמדובר היה, באותו עניין, בנסיבות ייחודיות של מעורבות ממשית של המפקח וקביעה
22 כי מדובר בפוליסה שגובשה תחת פיקוח הדוק של הגורם הרגולטורי לטובת המבוטחים. אף
23 בפסיקה הנוספת אליה הפנו המשיבות (ע"א 4154/14 הצלחה התנועה הצרכנית לקידום חברה
24 נ' כהן (פורסם במאגרים, 16.5.17) פסקה 29, ת"א (כלכלית) 1542-07 איתן עמית נ' בנק
25 הפועלים בע"מ (פורסם במאגרים, 10.5.16 פסקאות 241-243) הנסיבות היו שונות מבעניננו.
26 59. בזהירות המתחייבת אציין שאינני סבורה כי הגשת כתב השירות לאישור המאסדר ואף העדר
27 התנגדות מטעם המאסדר לנוסח שהוגש, מביאות בהכרח למסקנה שלא ניתן לטעון כי מדובר
28 בתנאי מקפח בחוזה אחיד. חוק החוזים האחידים אינו קובע כך. סעיף 6 לפקודת הניקיון,
29 שאליו הפנתה המשיבה 5 בטיעוניה, מקנה הגנה מפני אחריות על עוולות, למעט רשלנות, ואיננו
30 חל ביחס לתביעה להשבה, במסגרתה נטען לקיומו של תנאי מקפח בחוזה אחיד (ר' רע"א
31 7447/14 סירוגה-ברנר נ' סלקום ישראל בע"מ (פורסם במאגרים 3.7.17, להלן: "עניין סירוגה
32 –ברנר" פסקה 32 לפסק דינה של השופטת חיות). מה גם שהתביעה אשר מבוקש לאשר את

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ת"צ 33768-08-19 המועצה הישראלית לצרכנות ואח' נ' מנורה מבטחים ביטוח בע"מ ואח'

תיק חיצוני:

1 הגשתה כתביעה ייצוגית, כוללת גם עתירה לסעדים צופי פני עתיד, אשר טענת ההסתמכות על
2 אישור המפקח איננה נקראית משמעותית במיוחד ביחס אליהם.
3 יחד עם זאת, אני סבורה כי בהחלט יכול שתהיינה השלכות משמעותיות לטענת המשיבות
4 להסתמכות על אישור המפקח, שעה שתידון תביעת ההשבה. אולם, אינני סבורה כי יש בכך כדי
5 להביא לדחיית בקשת האישור. אני סבורה כי במסגרת בירור התביעה לגופה יהיה זה המקום
6 לבחון את ההשלכות, תוך עריכת בירור עובדתי כנדרש לשם כך.
7 **סיכומו של דבר, לא שוכנעתי כי האישור של המאסדר ביחס לכתבי השירות, די בו כדי לשלול**
8 **בירורה של התובענה שבפני כתובענה ייצוגית כנגד המשיבות.**

9
10 טיעונים לעניין בקשות אישור קודמות בעילות דומות שהסתיימו בהסתלקות

11 60. המשיבות מפנות לכך שהליכים קודמים באותו עניין הוגשו בעבר (ת"א 1355/07 **נפתלי נ' כלל**
12 15.4.08) שניתן אף ביחס לבקשות אישור כנגד חברות ביטוח נוספות) וכן לפסק הדין בת"צ
13 40963-12-16 **חיון נ' איי. די. איי** (29.11.17)). המשיבות מציינות כי בת"א 1335/07 היתה טענה
14 זהה לטענות המבקשת כאן, גם שם נטען כי סעיף 16(ב) לחוק חוזה ביטוח חל על כתבי שירות
15 וכי מכוחו חלה חובת השבה על החלק היחסי. גם שם התבקשה עמדת הממונה אולם הממונה
16 הודיע כי אינו רואה מקום להתייצבותו להליך שם. המבקשים שם ביקשו להסתלק לאחר
17 ששמעו את עמדת בית המשפט ולאחר שהמאסדר הודיע (שם) כי לא מצא לנכון להתייצב
18 להליך. במסגרת ההחלטה אישר בית המשפט את ההסתלקות בין היתר "לאור הערכת סיכויי
19 התביעה". המבקשים כאן לא הסבירו ולא נימקו במה שונה בקשתם כאן מהבקשות שם,
20 שהסתיימו בהסתלקות באישור בית משפט.

21 המשיבות טוענות כי בתי המשפט דיברו לא פעם בגנותן של בקשות כאלה ומפנות לפסיקה.
22 לטענתן, המבקשות לא הציגו טעם ממשי מדוע לי לדון בעניין זה מחדש ומה השוני בין בקשה
23 זו לקודמות, בפרט שעה שמדובר בטענה לתנאי מקפח שהמאסדר ובית המשפט כבר נדרשו לה
24 וסברו שאינו מקפח.

25 61. המבקשים, מצידם, ציינו כי הסתלקות איננה יוצרת מעשה בית דין ולא חוסמת הגשת בקשת
26 אישור. לא אחת ארע שבקשת אישור התקבלה, למרות שאותו נושא עלה קודם לכן בבקשת
27 אישור שהסתיימה בהסתלקות, והפנו לפסיקה (סעיף 42 לתגובה לתשובה). מעבר לכך, מדובר
28 בהסתלקות משנת 2008 ומאז חלו לטענתם שינויים רבים. בין היתר, במהלך התקופה שחלפה
29 נקבעה חובה רגולטורית להפריד בין תמחור כתב השירות ובין תמחור הפוליסה.

30 62. לאחר עיון בטענות הצדדים אני מוצאת כי יש ממש בטענת המבקשים, כי בענייננו חל שינוי במצב
31 הדברים מאז ההחלטה בת"א 1295/07, במסגרתה אושרה הסתלקות מבקשת אישור קודמת
32 באותו עניין, על ידי כבי השופטת רות רוני. זאת, מאחר וביום 21.12.15 הוצא החוזר של הממונה
33 על שוק ההון בדבר הנהגת כתבי שירות ואופן שיוקם. במסגרת החוזר נקבעה, בין היתר, כפי

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ת"צ 33768-08-19 המועצה הישראלית לצרכנות ואח' נ' מנורה מבטחים ביטוח בע"מ ואח'

תיק חיצוני:

- 1 שפורט לעיל, החובה להציג את מחיר כתב השירות בנפרד ממחיר פוליסת הביטוח, וכן נקבעה
2 ההפנייה להוראות הביטול שבפוליסה ואף נקבעו מגבלות נוספות. כמו כן, בעוד שבהליך הקודם
3 המאסדר לא מצא לנכון להגיש עמדה, בהליך שבפני הוגשה עמדה מפורטת של המאסדר. אני
4 סבורה כי יש באמור בעמדת המאסדר כדי ללמד כי במקרה זה יש הצדקה לשוב ולהידרש
5 לסוגיות שהועלו בבקשת האישור.
- 6 המשיבה 5 הוסיפה והפנתה אף לכך שאושרה הסתלקות בת"צ 40963-12-16 בעניין חיון. מעיון
7 בפסק הדין בעניין חיון, עולה כי באותו עניין נדונה בקשה לאישור במסגרתה התבקש בית
8 המשפט ליתן סעד לגבי כך שחברת הביטוח איננה משיבה את התשלומים בגין **פוליסת הביטוח**
9 **המקיף** או לכל הפחות לגבי הכיסויים במסגרתה שלא התממשו במקרה של פקיעת הפוליסה
10 במהלך התקופה. לכן, אינני סבורה כי אישור ההסתלקות בעניין חיון מהווה מחסום לבירור
11 בקשת האישור שבפני.
- 12 63. בכל הנוגע לטענות המשיבות להסתמכות על ההחלטות בהליכים הקודמים, סוגיה זו מתווספת
13 לטענה להסתמכות על אישור הרשות לשיווק כתבי השירות, ולכן השלכותיה האפשריות ייבחנו
14 מבחינה עובדתית ומשפטית, במסגרת בירור התובענה לגופה. אינני סבורה כי די בטענה זו על
15 מנת לדחות את בקשות האישור. זאת, במיוחד כאשר הסעדים המבוקשים במסגרתה כוללים
16 כאמור גם סעדים צופי פני עתיד, שלגביהן טענת ההסתמכות איננה נראית כמשמעותית
17 במיוחד.
- 18 באשר לכך שהמבקשת לא פירטה אודות ההליכים הקודמים בבקשת האישור, המשיבות
19 צודקות כי מן הראוי שעניין זה יפורט בבקשת האישור. עניין זה יובא בחשבון לעניין ההוצאות.
20 לסיכום עניין זה, **אכן יש לתת את הדעת לכך שהוגשו בקשות אישור קודמות באותו עניין. יחד**
21 **עם זאת, הסתלקות איננה יוצרת מעשה בית דין ויש לבחון את ההשלכות של קיומם של**
22 **הליכים קודמים שהסתיימו בהסתלקות, בכל מקרה לגופו ולאור ניסבותיו. במקרה זה, לנוכח**
23 **המפורט לעיל, אינני סבורה כי יש בכך כדי למנוע את קבלת בקשת האישור.**
- 24 הטענה לפיה מדובר בחברה ממשלתית ולנוכח עמדת המאסדר יש לסלק על הסף את הבקשה
25 64. המשיבה 2 טוענת כי יש לסלק על הסף את בקשת האישור, לאור העובדה שהמבקשת היא חברה
26 ממשלתית. עמדת המאסדר לפיה אין פסול בסעיף החוזי שבכתבי השירות הובאה בפני בית
27 המשפט. לטענת המשיבה, כבר נפסק כי למדינה יכולה להיות רק עמדה אחת, המבוטאת על ידי
28 הפרקליטות.
- 29 65. בהקשר זה יש לציין כי לאחר שהוגשה עמדת הרשות והתקיים דיון בו לא נכח נציג מטעם
30 המדינה ניתנה כאמור החלטה בה נכתב, בין היתר, כך:
- 31 **"... סברתי כי מן הראוי להביא לידיעת היועץ המשפטי לממשלה את מצב הדברים**
32 **בתיק זה. הבקשה לאישור הוגשה על ידי המועצה הישראלית לצרכנות שהיא כידוע**
33 **חברה ממשלתית, בהתבסס על עמדתה המשפטית בסוגיות נשוא התובענה. ואילו**

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ת"צ 33768-08-19 המועצה הישראלית לצרכנות ואח' נ' מנורה מבטחים ביטוח בע"מ ואח'

תיק חיצוני:

1 המאסדר, שהגיש עמדתו לתיק בהתאם להחלטת בית המשפט, מחזיק, כפי
2 הנראה, בעמדה משפטית שונה. כמו כן, בהתאם להוראת סעיף 20 לחוק החוזים
3 האחידים, ניתנת בזו הודעה על כך שנטענת בתיק זה טענת תנאי מקפח בחוזה
4 אחיד.... ככל שהיועץ המשפטי מבקש להביא עמדתו בפני בית המשפט בשים לב
5 לאמור בהחלטה זו, הוא מתבקש לעשות כן עד...."

6 בהודעה שהוגשה מטעם היועצת המשפטית לממשלה ביום 8.6.22 נכתב כך:
7 "...מתכבדת היועצת המשפטית לממשלה להודיע כי לא מצאה מקום להתייצבותה
8 להליך לשם הצגת עמדה מטעמה הן מן הטעם שיקומן של עמדות משפטיות שונות
9 של חברה ממשלתית ושל המאסדר, אינו מעורר קושי משפטי והן בהתאם להוראות
10 ס' 20 לחוק החוזים והמלצת הגורמים המקצועיים בעניין".

11 66. הנה כי כן, היועצת המשפטית לממשלה איננה רואה קושי משפטי בכך שחברה ממשלתית
12 המגישה תביעה ייצוגית אוחזת בדעה שונה מזו של רשות שוק ההון והביטוח. בנסיבות אלו
13 אינני סבורה כי יש מקום לקבל את הטענה כי יש לדחות על הסף את בקשת האישור. זאת בפרט
14 כאשר מדובר בהליך ייצוגי, כאשר ממילא גם אם בית המשפט מגיע לכלל מסקנה כי המבקשת
15 איננה מתאימה לשמש כתובעת ייצוגית, הרי שככל שבית המשפט משתכנע כי ישנה עילה
16 לכאורית טובה, ניתן להורות על איתור מבקש אחר במקומו.

17
18 **עילות התביעה**

19 67. בקשת האישור הוגשה בעילות של הפרת חובת ההשבה לפי סעיף 16(ב) לחוק חוזה ביטוח,
20 תשמ"א – 1981, הפרת חוזה, הפרת חובת ההשבה לפי חוק עשיית עושר ולא במשפט; קיפוח
21 לפי סעיף 3 לחוק החוזים האחידים; קיום חיוב חוזי בחוסר תום לב לפי סעיף 39, הפרת חובה
22 חקוקה לפי סעיף 63 לפקודת הנויקין, וכל עילה אחרת העולה מהבקשה.

23 **עילות בהקשר החוזי ומכח הדין**

24 68. לנוכח כל המפורט לעיל, שוכנעתי כי המבקשים ביססו קיומה לכאורה של עילה תביעה
25 המחייבת את המשיבות להשיב את החלק היחסי של התשלום בגין כתבי השירות במקרה של
26 אובדן גמור; זאת, מכח החוזה, כאשר ביחס למשיבות 1-4 בוססה לכאורה הטענה לפיה התנאי
27 הקובע העדר קיומה של זכות להשבה במקרים כאמור, מהווה תנאי מקפח בחוזה אחיד; וכן
28 מתקיימת עילת תביעה לכאורית לפיה אי השבת הסכום היחסי מהווה הפרה של חובת תום
29 הלב בקיום חוזה, המוטלת על המשיבות.

30 69. המבקשים טענו להפרה של הוראות סעיף 16(ב) לחוק חוזה ביטוח. כפי שצינתי, קיים ספק
31 האם סעיף 16(ב) לחוק חוזה ביטוח חל ישירות על כתבי השירות. אולם, אני סבורה כי
32 המבקשים הצביעו על עילת תביעה מכח הוראות הפיקוח והדין, ובכלל זאת החלת ההוראות
33 לעניין ביטול הפוליסה על כתבי השירות, כמפורט לעיל. בשים לב לכך שלהבדיל מהפוליסה

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ת"צ 33768-08-19 המועצה הישראלית לצרכנות ואח' נ' מנורה מבטחים ביטוח בע"מ ואח'

תיק חיצוני:

- 1 עצמה, כתב השירות אינו ממוצה במקרה של אובדן גמור, אני סבורה כי המבקשים הצביעו על
 2 עילה הראויה להתברר לפיה על המשיבות לפעול בהתאמה להסדרים בחוק ובפוליסה במצבים
 3 של ביטול, ביחס להשבה של החלק היחסי מהתשלום בגין כתבי השירות בגין יתרת התקופה,
 4 במצבים של אובדן גמור.
 5 עילת תביעה לפי חוק עשיית עושר ולא במשפט
 6 70. נשאלת השאלה האם עומדת למבקשים עילת תביעה לכאורית לפי חוק עשיית עושר ולא
 7 במשפט.
 8 71. לנוכח המפורט לעיל, לכאורה מדובר במצב דברים הבא בגדר סעיף 1 לחוק עשיית עושר ולא
 9 במשפט שכן ניתן לטעון כי לנוכח כל המפורט לעיל ומשעה שמדובר במצב דברים שבו לא יכול
 10 להינתן עוד שירות על פי כתב השירות, לאחר שהרכב הוא "אובדן גמור", מדובר בזכייה "שלא
 11 על פי זכות שבדין". בנסיבות אלו מורה סעיף 1 לחוק עשיית עושר ולא במשפט כי הכלל הוא
 12 שעל המקבל להשיב למזכה את הזכייה.
 13 72. המשיבות נסמכות, כאמור, בין היתר, על אישור המאסדר. המשיבה 5 אף טענה כי אישור מסוג
 14 זה יכול לשמש הגנה לפי סעיף 6 לפקודת הנזיקין.
 15 אולם, כבר נפסק כי ההגנה לפי סעיף 6 לפקודת הנזיקין איננה משמשת כהגנה מפני תביעה
 16 בעילה של עשיית עושר ולא במשפט. כך נקבע בעניין **סירוגה-ברניר**, פסקה 32 לפסק דינה של
 17 השופטת חיות:
 18 "32. יתר על כן, גם אם אניח לצורך הדיון כי נתונה לאגד ההגנה הקבועה בסעיף 6
 19 לפקודת הנזיקין וכי היא מחוסנת מפני תביעות נזיקיות הקבועות בפקודה או
 20 בחיקוקים אחרים, כגון חוק איסור הפליה, אין בכך כדי להוליך לדחיית בקשת
 21 האישור כולה שכן זו נסמכת גם על עילות תביעה שאינן נזיקיות למשל מדיני עשיית
 22 עושר ולא במשפט וכן על עילות לפי חוק החוזים האחידים התשמ"ג-1982, שאושרו
 23 אף הן על ידי בית המשפט המחוזי (לאבחנה בין עילות נזיקיות ובין עילות אחרות
 24 בהקשר זה ראו: עניין הצלחה, בפסקה 34; עוד ראו והשוו: ע"א 280/73 פלאימפורט
 25 בע"מ נ' לטד, פ"ד כט (1974) 602, 592 (1); פרידמן ושפירא בר אור דיני עשיית
 26 עושר בעמ' 143-147; יצחק אנגלרד ומישאל חשין "מהות הנזיקין" דיני הנזיקין -
 27 תורת הנזיקין הכללית בעמ' 12-24 (מהדורה שנייה, גד טדסקי עורך, 1976); עוד
 28 ראו והשוו: עניין קו מחשבה, בפסקאות 13-15)."
 29 כך גם נפסק ברע"א 3456/13 חברת החשמל לישראל בע"מ נ' שליידר (פורסם במאגרים,
 30 29.8.17), בפסקה נח':
 31 "נח. בנתון לאמור לא מצאתי כי קמה למערערת אף ההגנה מכוח סעיף 6
 32 לפקודת הנזיקין, אשר פוטרת פעולות שנעשו "לפי הוראות חיקוק ובהתאם להן או
 33 ... בתחום הרשאה חוקית או מתוך אמונה סבירה ובתום לב בקיומה של הרשאה

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ת"צ 33768-08-19 המועצה הישראלית לצרכנות ואח' נ' מנורה מבטחים ביטוח בע"מ ואח'

תיק חיצוני:

1 חוקית" מאחריות נזיקית. מסקנה זו היא פרי השכל הישר, נוכח הדמיון הניכר
2 ששורר בין היסוד "שלא על פי זכות שבדין" לבין הסעיף האמור, ואשר מתוסף
3 לקושי העיוני הקיים ממילא בכל הנוגע להחלתן של הגנות נזיקיות בדיני עשיית
4 העושר (להבחנה בין שתי מערכות הדינים ראו פרידמן ושפירא בר-אור, בעמ' 143–
5 147, ובפרט לגבי היעדר תחולתו של סעיף 6 לפקודת הנזיקין בעילת תביעה על פי
6 חוק עשיית עושר ראו עניין סירוגה-ברניר, בפסקה 32, וע"א 4154/14 הצלחה
7 התנועה הצרכנית לקידום חברה כלכלית הוגנת נ' כהן, [פורסם בנבו] פסקה 34
8 (16.5.17)), להבדיל מתחולתן העקרונית לעניין עוולות ה"מיובאות" מדברי חקיקה
9 אחרים, כגון עילת איסור ההטעיה (וראו סעיף 31(א) לחוק הגנת הצרכן, וכן
10 עניין עיזבון גת, בעמ' 717, ועניין קו מחשבה, בפסקאות 11–13). ענייננו איפוא
11 בשאלה האם פעלה המערערת כדין מקום בו דיווחה לגבי העלויות האמורות, ודומה
12 כי זו אינה מציבה בפנינו קושי תיאורטי מיוחד, לכל הפחות בשלב הנוכחי של הדיון,
13 אשר עוסק כאמור בעצם קיומה של עילת תביעה אישית."
14 בספרם של פרידמן ובר אור "דיני עשיית עושר ולא במשפט" (כרך ב, מהד' 3, 2017), הובאו
15 פסקי דין אלו, תוך הסכמה להלכה שנקבעה בהם, כפי שפורטה לעיל (ר' עמ' 1419 ואילך
16 לתוספת לכרך א' לספר זה).
17 המסקנה העולה מהאמור היא כי אין בעצם האישור של המאסדר, גם אם ניתן, כדי למנוע
18 קיומה של עילת תביעה בעילה של עשיית עושר ולא במשפט.
19 73. המשיבות טוענות להסתמכות על אישור המאסדר וכן על החלטות שאישרו הסתלקויות
20 מבקשות אישור קודמות שהוגשו בטענות דומות. נשאלת השאלה האם מדובר בנסיבות שבהן
21 על בית המשפט לפטור את המשיבות מהשבה, בהתאם להוראות סעיף 2 לחוק עשיית עושר ולא
22 במשפט. זאת, מאחר ובנסיבות אלו, ההשבה תהיה "בלתי צודקת", כמשמעה בסעיף 2 לחוק.
23 טענה מסוג זה הועלתה על ידי סלקום בעניין סירוגה-ברניר, והתקבלה בבית המשפט המחוזי,
24 אולם בית המשפט העליון קבע, שם, שלא היה מקום לקבלה. בפסק דינו של בית המשפט העליון
25 צוין כי חברות הסלולר סברו בזמן אמת כי עמדת רשויות המס לפיה יש לחייב במע"מ, היא
26 מוטעית. חברות הסלולר בכל זאת "גילגלו" את המע"מ על הלקוחות, ובפסק הדין של בית
27 המשפט העליון באותו ענין, נקבע כי בכך נטלו על עצמן סיכון.
28 אני סבורה כי, כפי שאף עולה מהפסיקה, אין מקום, בשלב זה, לקביעה גורפת, בדבר קיומו של
29 פטור מלא מהשבה לפי סעיף 2 לחוק עשיית עושר, בנסיבות הענין. המדובר בנושא הטעון ליבון,
30 ונראה כי המקום לדון בו יהיה במסגרת הדיון בתובענה לגופה.
31
32

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ת"צ 33768-08-19 המועצה הישראלית לצרכנות ואח' נ' מנורה מבטחים ביטוח בע"מ ואח'

תיק חיצוני:

עמידה ביתר התנאים לאישור התובענה כייצוגית

74. קיומן של שאלות מהותיות של עובדה או משפט המשותפות לכלל חברי הקבוצה ויש אפשרות

סבירה כי יוכרעו בתובענה לטובת הקבוצה

חלק מהמשיבות טענו להעדר קיומן של שאלות משותפות. נטען כי יהיה צורך לברר לגבי כל אחד מחברי הקבוצה האם היה מעוניין לשלם יותר עבור הפוליסה או כתב השירות על מנת לקבל חלק יחסי מהתשלום חזרה במקרה של אובדן גמור. אינני סבורה כי יש ממש בטענה זו. השאלות המשותפות העיקריות הן האם במצב המשפטי והעובדתי הקיים, המשיבות מחויבות להחזיר חלק יחסי מהתשלום שגבו בגין כתבי השירות במקרים של אובדן גמור; והאם יש להורות על שינוי התנאי שנקבע בעניין זה בכתבי השירות של המשיבות 1-4, השולל השבה בגין יתרת התקופה, במקרים אלו. שאלות אלו אכן עשויות להיות משותפות לחברי הקבוצה. כמו כן, לאור כל המפורט לעיל, אני סבורה כי יש אפשרות סבירה, לכאורה, כי השאלות המשותפות יוכרעו בתובענה לטובת הקבוצה.

ייצוג הולם

75. אני סבורה כי המבקשים ובאי כוחם יוכלו לייצג באופן הולם את הקבוצה.

התאמת התביעה להתברר כתביעה ייצוגית

76. בשל המשמעויות הכבדות של אישור תובענה כייצוגית יש לבחון את התאמתה של התביעה להתברר כייצוגית. משמדובר בעניין הנוגע למספר רב של מבוטחים, כאשר ביחס לכל מבוטח מדובר בסכומים נמוכים המביאים לכך שאין כדאיות של ממש לברר התובענה בהליך פרטני, אני סבורה כי מדובר בתובענה המתאימה להתברר במסגרת של הליך ייצוגי.

עילת תביעה אישית

77. המשיבה 5 טוענת להעדר עילה אישית למבקש. המשיבה 5 מפנה לכך שהודה בחקירתו כי לא קרא את הפוליסה או את כתב השירות בשעה שהתקשר עימה אלא רק עם הגשת הבקשה לאישור. עוד טענה כי המבקש פנה אליה בבקשה לקבל את החלק היחסי חזרה רק ארבעה חודשים אחרי שכבר שולמו לו תגמולי הביטוח. אינני סבורה כי יש בכך שהמבקש לא קרא בשעתו את הפוליסה וכתב השירות כדי ללמד בהכרח כי אין למבקש עילת תביעה כנגד המשיבה 5, בגין אי השבת חלק יחסי מדמי המנוי. כמו כן, התביעה עניינה אף עתירה לסעדים צופים פני עתיד.

הגדרת הקבוצה

78. במהלך ניהול ההליך התברר כי הקבוצה הרלבנטית כוללת את מי שהיו בעלי ביטוח מקיף, שכן רק ביחס אליהם המשיבות אינן משיבות את החלק היחסי של התשלום בגין כתבי השירות במקרים של אובדן גמור. המשיבות אינן נוהגות כך לגבי מי שבעל פוליסה של ביטוח צד ג'. לפיכך, הגדרת הקבוצה הייצוגית במסגרת הליך זה, תתייחס למבוטחים בפוליסת ביטוח מקיף.

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ת"צ 33768-08-19 המועצה הישראלית לצרכנות ואח' נ' מנורה מבטחים ביטוח בע"מ ואח'

תיק חיצוני:

1 סוף דבר

2 79. לנוכח כל האמור, הבקשה לאישור התובענה כתובענה ייצוגית מתקבלת, בהתאם למפורט
3 להלן:

4 א. הגדרת הקבוצה: כל מי שרכש מהמבטחות בנוסף לביטוח מקיף אף שירותים במסגרת כתב
5 שירות, כהגדרתו בסעיף 40 לחוק הפיקוח, הרכב שבגיננו הוצא כתב השירות נגנב או שנגרם
6 לו אבדן גמור (לרבות אובדן כהלכה) כתוצאה מהתאונה (או מסיבה אחרת), והוא לא קיבל
7 החזר של החלק היחסי של הפרמיה ששולמה על ידו בגין כתבי השירות, בגין תקופת
8 ההתקשרות בכתב השירות שנותרה לאחר האירוע, כל זאת ביחס לתקופת שירות שחלה,
9 כולה או חלקה, החל משבע שנים לפני הגשת בקשת האישור ועד הגשת התביעה הייצוגית,
10 לאחר אישורה.

11 ב. עילות התובענה: הפרת חיובים חוזיים, הפרת הוראות חוק החוזים האחידים, הפרת חובת
12 תום הלב בקיום חוזה, הפרת הוראות הדין ועשיית עושר ולא במשפט לפי סעיף 1 לחוק
13 עשיית עושר ולא במשפט.

14 ג. הסעד הנתבע: השבת החלק היחסי של התשלום ששולם ע"י חברי הקבוצה עבור כתבי
15 השירות, בגין תקופת ההתקשרות בכתב השירות שנותרה לאחר האירוע של אובדן גמור,
16 כל זאת ביחס לתקופת שירות שחלה, כולה או חלקה, החל משבע שנים לפני הגשת בקשת
17 האישור ועד הגשת התביעה הייצוגית לאחר אישורה; מתן צו עשה בדבר ביטול ההוראות
18 בכתבי השירות שמשווקים ע"י המשיבות 1-4, הקובעות כי אין השבה של החלק היחסי של
19 הפרמיה ששולמה בגין כתב השירות במקרים של אובדן גמור.

20 ד. התובעים המייצגים: המועצה הישראלית לצרכנות ואדיר נזרי.

21 ה. באי הכוח המייצגים: תובעת 1 ע"י ב"כ עוה"ד גיל רון, קינן ושות' עו"ד והתובע 2 ע"י ב"כ
22 גיל רון קינן ושות' עו"ד; עו"ד (רו"ח) סימון אלישקוב וכן שחר כהן ושות' עו"ד.

23 80. בהתאם לסעיף 23 לחוק תובענות ייצוגיות, אני פוסקת לבאי הכוח המייצגים, ביחד ולחוד, שכר
24 טרחה בגין טיפולם בתובענה עד לשלב זה, בסכום כולל של 50,000 ש"ח אשר ישולם על ידי
25 המשיבות, בחלקים שווים, בתוך 60 ימים ממועד החלטה זו.

26 81. באי הכוח המייצגים יפרסמו הודעה בדבר אישור התובענה כיייצוגית, כאמור בסעיף 25 לחוק
27 תובענות ייצוגיות. נוסח ההודעה יכלול את הפרטים הנדרשים על פי סעיף 14(א) לחוק והבהרה
28 על זכותו של כל חבר קבוצה לצאת מהקבוצה לפי סעיף 11 לחוק תובענות ייצוגיות. גודל
29 ההודעה ונוסחה יתואם בין באי הכוח המייצגים לבאי כוח הנתבעות, ובלבד שגודל האותיות
30 לא יהיה קטן מהקבוע בתקנות הגנת הצרכן (האותיות בחוזה אחיד ובתנאי הכלול במידע אחר
31 המיועד לצרכן), תשנ"ה – 1995. ההודעה תפורסם בשניים מחמשת העיתונים היומיים הגדולים

בית המשפט המחוזי מרכז-לוד

ת"צ 33768-08-19 המועצה הישראלית לצרכנות ואח' נ' מנורה מבטחים ביטוח בע"מ
ואח'

תיק חיצוני:

1 בישראל, ובאחד משלושת העיתונים הכלכליים היומיים הגדולים בישראל, לפי בחירת באי
2 הכוח המייצגים. כמו כן, יש לפרסם אף באמצעות המרשתת.
3 נוסח ההודעה יתואם בין באי כוח הצדדים ויובא לאישור בית המשפט תוך 14 יום ממועד
4 החלטה זו. בתוך אותו מועד יגישו הצדדים את הצעתם לעניין אופן הפרסום במרשתת.
5 המשיבות תישאנה, בחלקים שווים, בעלויות פרסום ההודעות.
6 המזכירות תעביר עותק של החלטה זו למנהל בתי המשפט כדי שיעדכן את פנקס התובענות
7 הייצוגיות.

82. כתבי הגנה יוגשו עד ליום 8.2.24.

9

10 83. נקבע לדיון קדם משפט ליום 7.4.24 שעה 9:00.

11 המזכירות תמציא את ההחלטה לב"כ הצדדים.

12

13

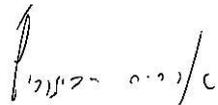
14

15

16

ניתנה היום, כ"ב כסלו תשפ"ד, 05 דצמבר 2023, בהעדר הצדדים.

17

איריס רבינוביץ ברון, שופטת

18

19